

DHOMA E POSAÇME E
GJYKATËS SUPREME
TË KOSOVËS PËR
ÇËSHTJE QË LIDHEN
ME AGJENCINË
KOSOVARE TË
MIRËBESIMIT

SPECIAL CHAMBER OF
THE SUPREME COURT
OF KOSOVO ON KOSOVO
TRUST AGENCY
RELATED MATTERS

POSEBNA KOMORA
VRHOVNOG SUDA KOSOVA
ZA PITANJA KOJA SE
ODNOSE NA KOSOVSKU
POVERENIÇKU AGENCIJU

SCEL – 09 – 0007

1. [REDACTED]
2. [REDACTED]

žalioci

protiv

Kosovske agencije za privatizaciju
DP „[REDACTED]”, Prizren

tužene

Sudsko veće Posebne komore Vrhovnog suda Kosova za pitanja koja se odnose na Kosovsku povereničku agenciju (Posebna komora/PKVS/Komora), u sastavu Antoinette Lepeltier-Durel, predsedavajući sudija, Esma Erterzi i Ilmi Bajrami, sudije, nakon većanja održanog 16. decembra 2010. godine, izdaje sledeću

PRESUDU

1. Usvajaju se žalbe [REDACTED] za uvrštavanje u spisak zaposlenih koji imaju pravo da dobiju deo prihoda od privatizacije DP „Aromatik”, sa sedištem u Prizrenu. Kosovskoj agenciji za privatizaciju **nalaže se** da uvrsti imena napred navedenih žalilaca u objavljeni spisak zaposlenih koji imaju pravo na deo od 20% prihoda od privatizacije Društvenog preduzeća „Aromatik“, sa sedištem u Prizrenu.
2. Radni staž radnika u DP koji Agencija treba da uzme u obzir u smislu člana 10.5 lit (b) Uredbe UNMIK-a 2003/13 :
  - a. za žalioca [REDACTED] od 22. novembra 1963. godine do 9. juna 1999. godine;
  - b. za žalioca [REDACTED] od 15. juna 1976. godine do 26. juna 1992. godine.
3. Tužena je obavezna da advokatu [REDACTED], zastupnici žalioca [REDACTED], pod br.1, naknadi troškove zastupanja na sudskom ročištu u iznosu od 101 evra.
4. Tužena je obavezna da advokatu [REDACTED], zastupniku žalioca [REDACTED], pod br. 2, naknadi troškove zastupanja na sudskom ročištu u iznosu od 101 evra.

I. Činjenice i istorijat postupka

Zvanični spisak zaposlenih u Društvenom preduzeću (DP) „[REDACTED]” iz Prizrena koji imaju pravo na deo prihoda od privatizacije napred navedenog DP, kojeg je izdala Kosovska agencija za privatizaciju (KAP) objavljen je 7, 8, 9, 10, 11. maja 2009. godine u glasilima na albanskom jeziku koja se distribuiraju širom Kosova, kao i u glasilima na srpskom jeziku, zajedno sa obaveštenjem da žalbe na spisak moraju da budu podnesene Posebnoj komori u roku od 20 dana od konačnog objavljivanja spiska u medijima shodno stavu 10.3 Uredbe UNMIK-a 2003/13.

Dana 26. maja 2009. godine [REDACTED], prvi žalilac, izjavio je Posebnoj komori žalbu na konačan spisak zaposlenih u DP „[REDACTED]” koji imaju pravo na isplatu, kojeg je sačinila Kosovska agencija za privatizaciju (KAP) postupajući kao *de facto* upravnik DP. Nakon toga, [REDACTED], drugi žalilac, izjavio je žalbu u vezi sa istim spiskom. Poslednja žalba upisana je u registar 1. juna 2009. godine.

Shodno članu 67.7 Administrativnog naređenja UNMIK-a 2008/6, Posebna komora dostavila je KAP kopiju svake od žalbi. KAP *kao tužena strana* podnela je svoja zapažanja odvojeno za svaku žalbu, tvrdeći da nijedan od žalilaca nije bio registrovan kao zaposleno lice pri DP u vreme privatizacije i da prema tome žalbe moraju da budu odbijene kao neosnovane.

Dana 9. juna 2009. godine, Komora je naložila da odgovori KAP budu dostavljeni žalionicima kako bi podneli svoje odgovore. Žalilac [REDACTED] potvrdio je prijem odgovora KAP na žalbu 22. juna 2009. godine; međutim, nije podneo odgovor. Kad je reč o dostavi odgovora KAP žaliocu [REDACTED], Sud je bio suočen s preprekama u prijemu dostavnice o izvršenoj dostavi odgovora, pa prema tome i u zakazivanju ročišta. Na kraju, žalilac je putem faksa poslao zapažanja koja mu je Sud dostavio kako bi dokazao da ih je primio.

Dana 28. jula 2009. godine postupajući sudija naložio je KAP da podnese:

1. podatke o Komisiji Agencije nadležnoj za preispitivanje spiska radnika koji imaju pravo na isplatu, uključujući njen sastav, imena i funkcije, potkrepljene dokumentovanim dokazima, na primer potpisanim zapisnikom Komisije,
2. kopiju spisa Zahteva za određivanje statusa DP „[REDACTED]”.

KAP je uz svoj odgovor podnesen 31. jula 2009. godine priložila kopiju izveštaja pod nazivom „zapažanja“ iz jula 2009. godine, kojeg je potpisalo Veće za preispitivanje spiska, kao i kopiju spisa koji se odnosi na Zahtev za određivanje statusa DP „[REDACTED]”. U napred navedenim „zapažanjima“, dati su opšti podaci zajedno s odgovorima na četiri žalbe koje su [REDACTED] izjavili Komisiji KPA za preispitivanje spiska, uz ponovno navođenje da nijedan od njih nema pravo na 20% od prihoda. Na kraju „zapažanja“ navedena su imena članova Veća KAP za preispitivanje spiska u sastavu od pet članova, zajedno s njihovim potpisima.

Prema „zapažanjima”, DP je prodato metodom redovnog „spin-off-a“ privatizacionog programa Kosovske povereničke agencije (KTA); aktiva i pasiva preduzeća prenete su na „Newco“ d.o.o; ugovor o kupoprodaji zaključen između KAP i najboljeg ponuđača ratifikovan je 18. decembra 2006. godine, a kupoprodajna cena je iznosila 616.000,00 evra.

U tom izveštaju navedeno je da je privremeni spisak zaposlenih objavljen 3. i 5. maja 2007. godine i da je krajnji rok za podnošenje žalbi Agenciji bio 28. maj 2007. godine, kako je utvrđeno Administrativnim naređenjem UNMIK-a 2006/17, član 64.2, a da pri tom nije predočen bilo koji dokaz da je privremeni spisak zaposlenih koji imaju pravo na isplatu objavljen u medijima u saglasnosti s Uredbom UNMIK-a 2003/13 i Administrativnim naređenjem UNMIK-a 2006/17.

Dana 11. septembra 2009. godine, postupajući sudija izdao je drugi nalog tuženoj kojim je od nje zahtevano da podnese:

- matičnu knjigu DP-a;
- kompletan spisak zaposlenih u vreme privatizacije;
- dokaz da je spisak radnika koji imaju pravo na isplatu objavljen u medijima shodno čalnu 10.3 Uredbe UNMIK-a 2003/13 i
- kompletnu kopiju spisa DP „[REDACTED]“ zavedenog kod KAP koji se odnosi na radnike „[REDACTED]“.

KAP je Posebnoj komori predočila tražene dokumente, izuzev matične knjige za koju je navedeno da je uprava DP nije podnela Agenciji.

II. Obrazloženje

A. Relevantni zakonski propisi

Privatizaciju društvenih preduzeća na Kosovu sprovodi Kosovska poverenička agencija i/ili Kosovska agencija za privatizaciju, što *de facto* zavisi od vremena početka procesa privatizacije. Obe agencije su agencije koje su osnovali različiti zakonodavci u svrhu upravljanja društvenim preduzećima na Kosovu; prvu je osnovao Specijalni predstavnik Generalnog sekretara Ujedinjenih nacija (izmenjenom i dopunjenom Uredbom UNMIK-a 2002/12 o osnivanju Kosovske povereničke agencije), a drugu je osnovala Skupština Kosova nakon proglašenja nezavisnosti (Zakonom o Kosovskoj agenciji za privatizaciju br. 03/L-067).

Uredbom UNMIK-a 2003/13 regulisana je promena prava korišćenja nepokretne imovine u društvenoj svojini. Član 10 napred navedene Uredbe odnosi se na pravo zaposlenih u društvenim preduzećima.

Članovima 10.2 i 10.3 Uredbe UNMIK-a 2003/13 utvrđen je postupak koji Agencija mora da primeni kad je reč o sastavljanju spiska zaposlenih koji imaju pravo na isplatu. Na početku, predstavničko telo zaposlenih u preduzeću, u saradnji sa Savezom nezavisnih sindikata Kosova, utvrđuje na nediskriminatornoj osnovi spisak zaposlenih koji imaju pravo na isplatu i zatim ga podnosi Kosovskoj povereničkoj agenciji. Agencija razmatra spisak i vrši izmene kako bi bio obezbeđen jednak pristup svih zaposlenih koji imaju pravo na isplatu sredstvima koja će da budu podeljena. Nakon toga, shodno članu 67.2 Administrativnog naređenja UNMIK-a 2008/6, objavljuje se privremeni spisak, zajedno s obaveštenjem za javnost o pravu svakog lica da u roku od 20 dana podnese Agenciji žalbu u kojoj zahteva uvrštavanje svog imena u spisak ili osporava spisak zaposlenih koji imaju pravo na isplatu. Na kraju, shodno članu 67.5 Administrativnog naređenja UNMIK-a 2008/6, nakon što je propisno obradila sve zahteve i prigovore, tužena, ukoliko je potrebno, menja spisak zaposlenih koji imaju pravo na isplatu, i rešenjem svog Odbora direktora saglasno članu 10.2 Uredbe UNMIK-a 2003/13, koje mora da sadrži obrazloženje za uvrštavanje ili neuvrštavanje svakog lica u spisak, kao i za usvajanje ili odbijanje ostalih prigovora na spisak, zvanično utvrđuje spisak zaposlenih koji imaju pravo na isplatu. Tako utvrđen spisak

zaposlenih koji imaju pravo na isplatu mora da bude objavljen u skladu s članom 10.3 Uredbe UNMIK-a 2003/13.

Članovima 10.4 i 10.6(a) Uredbe UNMIK-a 2003/13 utvrđeni su uslovi koje zaposleno lice mora da ispuni kako bi se smatralo da ima pravo da bude uvršteno u spisak. Član 10.4 izričito predviđa da zaposleni ima pravo na isplatu ako je takav zaposleni registrovan kao zaposleno lice pri društvenom preduzeću u vreme privatizacije i ako je ustanovljeno da je bio na platnom spisku preduzeća najmanje tri godine. Neispunjenje tog uslova ne sprečava zaposleno lice da bude uvršteno u spisak, ako to zaposleno lice tvrdi da bi imalo pravo da bude uvršteno u spisak da nije bilo predmet diskriminacije.

Kad je reč o diskriminaciji, Skupština Kosova, shodno Uredbi 2001/9 od 15. maja 2001. godine o Ustavnom okviru za privremenu samoupravu na Kosovu, posebno o odredbama poglavlja 3.1, 3.2 i 5.7 i dalje, 30. jula 2004. godine usvojila je Zakon protiv diskriminacije br. 2004/3, kojeg je proglasio i Specijalni predstavnik Generalnog sekretara (SPGS), prilažući ga uz Uredbu UNMIK- 2004/32 koja je izdata nakon što je Skupština Kosova proglasila Zakon protiv diskriminacije.

Član 8 o „teretu dokazivanja” napred navednog zakona glasi:

„8.1. Kad lica koja smatraju da im je naneta nepravda zbog toga što princip jednakog postupanja nije primenjen na njih iznesu, pred sudom ili nekim drugim nadležnim organom, činjenice iz kojih se može pretpostaviti da je bilo direktne ili indirektno diskriminacije, tužena strana je dužna da dokaže da nije bilo povrede principa jednakog postupanja.

8.2. Stav 8.1 ne sprečava uvođenje pravila o iznošenju dokaza koja su povoljnija za tužioce. Dalje, žalilac može da ustanovi ili da brani svoj slučaj diskriminacije bilo kojim sredstvima, uključujući statističke dokaze.”

Član 11 istog zakona glasi:

„11.1 Stupanjem na snagu ovog zakona prestaju da važe svi dosadašnji zakoni iz ove oblasti.

11.2. Odredbe zakona koje su uvedene ili su na snazi u vezi sa zaštitom načela jednakog postupanja važe i dalje i treba da budu primenjivane ako su povoljnije od odredaba ovog zakona.”

U svrhu provere činjenice da li Zakon protiv diskriminacije ima prednost nad Uredom UNMIK-a 2003/13, član 10.6 (b) kad je reč o osnovama dokaza koji se traže kako bi bilo dokazano postojanje diskriminacije, Komora je 28. oktobra 2005. godine postavila pitanje Specijalnom predstavniku Generalnog sekretara (SPGS) da pruži pojašnjenje tog pitanja. Dana 11. januara 2006. godine SPGS je odgovorio potvrdno. Posebno je dodao sledeće: „Shodno članu 11 Zakona protiv diskriminacije, član 8 tog zakona koji je usvojen kasnije ima prednost nad članom 10.6 (b) Uredbe UNMIK-a 2003/13.”

Ukoliko je neuvršavanje žalioaca u spisak zaposlenih posledica diskriminacije, član 8.1 Zakona protiv diskriminacije jasno predviđa da činjenice na osnovu kojih može da bude pretpostavljeno postojanje direktne ili indirektno diskriminacije moraju da predoče žalioци. Zakon jasno definiše obavezu tužene da preispita spisak i izvrši izmene koje su neophodne kako bi bio obezbeđen jednak pristup svim zaposlenim.

B. Ocena objavljenog spiska i dopuštenost žalbi kao blagovremenih

Obaveza je tužene da sačini spisak zaposlenih pri DP koji imaju pravo na deo prihoda od privatizacije preduzeća i da taj spisak objavi u glavnim glasilima na albanskom jeziku koja se distribuiraju širom Kosovu i glavnim glasilima na srpskom jeziku, tokom dva uzastopna radna dana i tokom narednog vikenda u saglasnosti s članom 10.3 Uredbe UNMIK-a 2003/13.

Nakon što su oštećena strana ili oštećene strane podnele zahtev, žalba u vezi sa spisakom zaposlenih koji imaju pravo na isplatu kojeg je sačinila Agencija i raspodela sredstava sa posebnog zaštićenog računa iz stava 10.5 iste Uredbe podležu preispitivanju od strane Posebne komore, shodno 4.1 (g) Uredbe 2002/13. Žalba mora da bude podnesena Posebnoj komori u roku od 20 dana nakon konačnog objavljivanja u medijima spiska zaposlenih koji imaju pravo na isplatu od strane Agencije.

U ovom predmetu, Sudsko veće primećuje da je datum konačnog objavljivanja bio 11. maj 2009. godine. Prema tome, uzimajući u obzir član 20.1 lit (a) Administrativnog naređenja UNMIK-a 2008/6, period za izjavljivanje žalbe Posebnoj komori na taj spisak protekao je 31. maja 2009. godine. Sudsko veće primećuje da je period protekao u nedelju, pa shodno tome treba da bude produžen do kraja prvog narednog radnog dana, odnosno 1. juna 2009. godine.

Prva žalba podnesena je Posebnoj komori 26. maja 2009. godine, a druga žalba je podnesena 1. juna 2009. godine. Shodno tome, obe žalbe moraju se smatrati blagovremenim.

C. Meritum

1. kad je reč o žalbi žalioca [REDACTED]

(a) Podnesci stranke

Žalilac [REDACTED] izjavio je žalbu Posebnoj komori u kojoj je naveo da je radio u DP „[REDACTED]“ iz Prizrena od 22. novembra 1963. godine do 9. juna 1999. godine. Tvrdio je da je bio izložen diskriminaciji kad je bio proteran iz Prizrena. Kao dokaz, uz žalbu je priložio kopiju svoje radne knjižice; radio je u DP „[REDACTED]“ iz Prizrena od 22. novembra 1963. godine do 9. juna 1999. godine. Sudsko veće primećuje da je radna knjižica zaključena tog datuma kad je reč o tom DP. Nakon toga, žalilac je radio u drugom DP, a kasnije je imao neka druga privatna angažovanja. Podneo je i dokument Fonda osiguranja Srbije.

Žalioca je na ročištu zastupala [REDACTED], na osnovu ovlašćenja koje je predočeno Sudu. Žaliočeva zastupnica potvrdila je da žalilac nije bio zaposlen u vreme privatizacije pošto je bio interno raseljeno lice. Žaliočeva zastupnica navela je da je u vreme privatizacije žalilac bio u centralnoj Srbiji, ali da je njegovo nevrštavanje u spisak u osnovi posledica diskriminacije kojoj je bio izložen. U tom cilju, ona je predočila kopiju lične karte žalioca iz koje se vidi da je on interno raseljeno lice (IRL).

Tužena KAP, u svom odgovoru na tužbu, navela je da je žaliočeva radna knjižica zaključena 9. juna 1999. godine i da je nakon toga ponovo otvorena u drugim preduzećima. KAP je dalje tvrdila da, mada je žalilac istakao da je bio izložen diskriminaciji, nije svoju žalbu potkrepio

materijalnim dokazima kako je predviđeno Uredom UNMIK-a.

Zastupnik KAP je na ročištu ustvrdio da je prema originalu radne knjižice, žalilac radio u DP do 1999. godine. Nakon toga je zasnovao novi radni odnos i bio zaposlen do 2008. godine na tom radnom mestu. Prema tome, nije bio na spisku radnika u vreme privatizacije i nije podneo zahtev Komisiji KPA za preispitivanje spiska. KAP je ponovila svoje argumente da žalilac nije predočio bilo kakav dokaz o navodnoj diskriminaciji.

(b) Ocena suda

Žalilac je naveo da je bio izložen diskriminaciji i pored toga predočio dokaz da je interno raseljeno lice, što je činjenica koja mu nije dozvolila ni da ostane na Kosovu ni da radi u DP nakon rata. Sudsko veće primećuje da je njegov radni odnos s preduzećem prekinut 9. juna 1999. godine, što znači u vreme rata.

Kako je ponovljeno u brojnim rešenjima Posebne komore, opštepoznata je činjenica da su nakon rata upravljanje društvenim preduzećima preuzela lica albanske nacionalnosti. Bilo je veoma je teško, čak gotovo i nemoguće, za lica srpske nacionalnosti da rade u okruženju na miran način u društvenim preduzećima koja su bila pod kontrolom Albanaca odmah nakon rata.

Pre 1999. godine, zaposleni su, u velikom obimu, bili u mogućnosti da rade bez prekida. Međutim, nakon odlučujućeg konflikta i međunarodne intervencije 1999. godine, ljudi uglavnom nisu bili u mogućnosti da se bezbedno kreću unutar Kosova. Posledica toga je da su zaposleni koji su bili pripadnici manjinskih grupa, koji su živeli u segregaciji od albanske većine, bili lišeni mogućnosti da dolaze na posao bez afirmativne pomoći upravnog organa.

S obzirom na napred navedeni pravni i činjenični okvir, od odlučujućeg je značaja da bude utvrđeno da li su okolnosti na Kosovu onemogućavale žalioca da se vrati na posao od juna 1999. godine i nadalje. Postoji značajan broj studija i izveštaja koji se odnose na stvarno stanje na Kosovu, a posebno na položaj radnika društvenih preduzeća nakon konflikta. Komora, bez bilo kojeg prejudicirajućeg mišljenja o ovom pitanju, jednostavno se poziva na te studije i izveštaje kad je reč o diskriminaciji na koju se poziva žalilac.

Prema Eideu, većina zaposlenih u društvenim preduzećima iz manjinskih zajednica bila je primorana da prestane da radi nakon što je bila izložena pretnjama ili nasilju u periodu od 1999. do 2000. godine. Proces privatizacije društvenih preduzeća pokrenut je 2003. godine, što je mnogo kasnije od prvobitnog raseljenja nealbanskih zajednica i neposredno pre nasilja iz marta 2004. godine, čija je posledica bila nov talas iseljavanja. Eide dalje tvrdi da UNMIK nije uzeo u obzir situaciju u kojoj su se IRL/povratnici nalazili prilikom donošenja Uredbe UNMIK-a 2003/13, koja je izmenjena i dopunjena Uredbom 45/2004, kojom je predviđeno da „zaposleni ima pravo na isplatu ako je takav zaposleni (...) registrovan kao zaposleno lice pri društvenom preduzeću // vreme privatizacije“ (Videti Kai Eide, „Sveobuhvatan pregled stanja na Kosovu“, UN, S/2005/635, str. 2-3.) U drugoj studiji, navedeno je da je UNMIK isključio većinu IRL/povratnika, pošto su oni bili primorani da napuste Kosovo pre 2003. godine i više nisu bili u mogućnosti da budu zaposleni u društvenim preduzećima u vreme njihove privatizacije (videti Kosovo pod Rezolucijom 1244 Saveta bezbednosti UNIJA- UNION, Savez udruženja IRL – podnesak Odbora UN za ekonomska, socijalna i kulturna prava, oktobar 2008. godine, videti E/C.12/UNK/1, para. 168).

Naravno, pod znakom pitanja je da li treba smatrati da takve studije u potpunosti odražavaju celu istinu a da pri tom nisu pristrasne; međutim, još uvek postoji opšte verovanje i saznanje da nakon rata lica srpske nacionalnosti nisu imala slobodu kretanja na teritoriji Kosova bez intervencije ili pratnje pripadnika KFOR-a zbog *de facto* situacije na Kosovu. Nemoguće je dalje očekivati od radnika srpske nacionalnosti da traži pomoć međunarodnih snaga kako bi mu svakog dana obezbedile kretanje do i od radnog mesta, i nije postojalo takvo osoblje koje je bilo u mogućnosti da vrši takvu zaštitu redovno tokom dužeg vremenskog perioda.

Pored toga, u izveštaju Evropske komisije, koji se može smatrati neutralnim, potvrđeno je da su bivši radnici DP iz nealbanskih zajednica 2007. godine još uvek tvrdili da nisu bili u mogućnosti da učestvuju u i imaju dobit od procesa privatizacije zbog diskriminatornog karaktera regulativnog okvira (videti Evropska komisija, *Izveštaj o napretku na Kosovu (pod Rezolucijom 1244 SBUN) u 2007. godini*, Brisel, 2007, str. 26).

U tim okolnostima, Komora smatra da nepojavljivanje žalioaca na poslu od juna 1999. godine i nadalje ni na koji način nije moglo da bude pripisano njegovoj želji da svojevolumeno odsustvuje s posla, već je to nepojavljivanje bilo rezultat bezbednosnih problema u kojima se on našao. Čak i da je bio u mogućnosti da se pojavi pred novim rukovodstvom DP, malo je verovatno da bi ga novo rukovodstvo koje su uglavnom činili direktori albanske nacionalnosti angažovalo, što je još jedna notorna činjenica. Dakle, da nije bio diskriminisan, on bio bio registrovan kao radnik DP u vreme privatizacije i bio bi na platnom spisku najmanje tri godine, kako je propisano Uredbom UNMIK-a 2003/13.

2. kad je reč o žalioocu

(a) Podnesci stranke

Žalilac je u svojoj žalbi naveo da je bio radnik DP za vreme privatizacije. Takođe je tvrdio da ga je srpski režim otpustio 1992. godine, protiv čega je pokrenuo sudski postupak. Zahtevao je da bude pozvan na ročište kako bi dao izjavu.

Žalioaca je na ročištu zastupao *Sežo Veljki* na osnovu punomoćja koje je predočeno Sudu. Žaliočev zastupnik potvrdio je da je žaliočev ugovor raskinut 1992. godine na osnovu diskriminacije. Istakao je da je njegov klijent pokrenuo parnični postupak protiv raskida ugovora pred nadležnim sudom protiv DP. Naveo je da je postupak trajao dok Opštinski sud u Prizrenu nije doneo rešenje kojim je odlučeno da se postupak suspenduje zbog privatizacije preduzeća. Kopija tog rešenja podnesena je Sudu zajedno s prevodom rešenja na engleski jezik.

Tužena KAP tvrdila je da je žalilac radio do 1992. godine kad je njegov radni odnos raskinut. KAP je dalje tvrdila da ne postoji materijalni dokaz o kontinuitetu njegovog zaposlenja nakon 1992. godine. KAP je istakla da u vreme privatizacije žalilac nije bio na platnom spisku DP, mada je njegova radna knjižica još uvek otvorena. Međutim, zastupnik žalioaca osporio je taj navod, tvrdeći da je radna knjižica zaključena 1992. godine.

(b) Ocena Suda

Žalilac je priložio kopiju svoje radne knjižice prema kojoj je radio u DP od 15. juna 1976.

godine do 26. juna 1992. godine. Radna knjižica je zaključena u DP „[REDACTED]“ 26. juna 1992. godine.

Žalilac je podneo svoju žalbu potkrepljenu relevantnom dokumentacijom i izjavom o diskriminaciji. Na osnovu originala radne knjižice i izjave žaliočevog zastupnika date za vreme ročišta utvrđeno je da žalilac nije bio registrovan radnik DP u vreme privatizacije. Međutim, u žalbi je istaknuta diskriminacija do koje je došlo za vreme devedesetih godina dvadesetog veka., čija je posledica njegovo otpuštanje s posla, protiv čega je on pokrenuo sudski postupak. Činjenicu da je radna knjižica zaključena kad je reč o DP „[REDACTED]“ 1992. godine potvrdio je sudija izvestilac prilikom izvođenja dokaza proveravanjem originala radne knjižice.

Još važnije je da je privremeni poslovodni organ DP „[REDACTED]“ raskinuo radni odnos sa žaliocem 26. juna 1992. godine shodno članu 8 stav 1/3 i 1/4 Zakona o radnim odnosima u posebnim okolnostima (*Službeni list Republike Srbije* br. 40/90), protiv čega je žalilac pokrenuo parnični postupak pred Opštinskim sudom u Prizrenu. U tužbi koju je podneo Opštinskom sudu u Prizrenu, žalilac je zahtevao da bude vraćen na svoje radne mesto. Postupak je okončan rešenjem napred navedenog suda C br. 88/93, od 26. juna 2008. godine, kojim je postupak prekinut shodno članu 212. Zakona o parničnom postupku zbog činjenice da je DP privatizovano i prema tome pravno lice kao stranka u postupku pred Sudom prestalo je da postoji.

Osim radne knjižice, žalilac je podneo Komori odluku o prestanku radnog odnosa, prigovor koji je podneo Privremenom organu Duvanskog preduzeća „[REDACTED]“, odluku navedenog organa o njegovom prigovoru i tužbu koju je podneo Opštinskom sudu na odluku Privremenog poslovodnog organa Duvanskog preduzeća „[REDACTED]“ kojom je njegov prigovor odbijen, u skladu s pravnom poukom datom u odluci. Na odluci Privremenog organa o odbijanju žaliočevog prigovora je datum 9. jul 1992. U tužbi podnesenoj Opštinskom sudu u Prizrenu, 17. jul 1992. godine naveden je kao datum prijema obaveštenja o odluci. Na tužbi je datum od 21. jula 1992. godine. Naravno, ne može da bude provereno iz tog dokumenta kad je tužba podnesena Sudu. Mada se rešenje Opštinskog suda, C.br. 88-93 od 26. juna 2008. godine ne poziva na datum podnošenja tužbe, Posebna komora primećuje da Opštinski sud nije odbio tužbu kao nedopuštenu zbog neblagovremenosti, kao i da je postupak bio u toku sve dok DP nije privatizovano. Tek nakon toga je Opštinski sud u Prizrenu odlučio da suspenduje postupak zbog privatizacije DP. Prema tome, u vreme privatizacije, zakonitost odluke Privremenog organa DP „[REDACTED]“ o prestanku radnog odnosa žalioca je još uvek bila pod znakom pitanja. Sud u dugom vremenskom periodu nije odgovorio na pitanje da li je otpuštanje bilo u skladu sa zakonom ili ne, što samo po sebi može da bude nerazumno odlaganje u vođenju postupka. Posebna komora primećuje da je, nakon privatizacije preduzeća, Sud kojem je podnesena tužba protiv odluke o prestanku radnog odnosa žalioca odlučio o suspendovanju. Tim rešenjem, međutim, nije odlučeno o glavnom pitanju u postupku - da li je, ili nije, otpuštanje bilo nezakonito. Dakle, Sud nikad nije usvojio otpuštanje žalioca. Status radnika ostaje nerešen. Prema tome, Komora smatra da odlaganje u postupku i činjenica da je DP privatizovano dok je postupak još uvek bio u toku nakon tolikih godina nisu mogli da isključe mogućnost da žalilac bude vraćen na svoje radno mesto u preduzeću i da bude radnik navedenog preduzeća u vreme privatizacije. Žalilac ne bi trebalo da bude taj koji će da snosi posledice odlaganja u vođenju postupka, bez obzira da li je to odlaganje razumno ili nerazumno. Moglo bi se tvrditi, naravno, da nije na drugim radnicima da snose posledice odlaganja sudskog postupka, ako su oni sami već ispunili zakonski uslov prema kojem se smatra da imaju pravo na isplatu. Uvrštavanje bilo kojeg drugog radnika u spisak radnika koji imaju pravo na isplatu će na kraju dovesti do smanjenja iznosa dela koji treba da prime oni koji se već nalaze na

spisku. Međutim, ovde treba uzeti u obzir da je žalilac mogao da bude registrovan kao zaposleno lice pri DP u vreme privatizacije i mogao je da bude na platnom spisku DP najmanje tri godine da je Sud odlučio o pravnom leku kojeg je žalilac tražio pre nego što je preduzeće privatizovano.

Pored toga, u svojoj žalbi podnesenoj Posebnoj komori, žalilac je eksplicitno tvrdio da je 1992. godine bio izložen diskriminaciji kad su srpske vlasti tražile od njega da potpiše posebnu izjavu o prihvatanju bivše srpske vlasti na Kosovu, koju on nije priznavao. Kako je gore napomenuto, žalilac je prvo uložio prigovor na odluku o prestanku njegovog radnog odnosa s DP Privremenom organu DP, a zatim je osporio zakonitost tih odluka pred nadležnim sudom i zahtevao da bude vraćen na svoje radno mesto. Mada se žalilac u svojoj tužbi podnesenoj Opštinskom sudu nije eksplicitno pozivao na bilo koji oblik diskriminacije, iz tužbe se može videti da se on žalio na proizvoljne radnje Privremenog poslovnog organa. Ne može se očekivati, naravno, da se tih godina u takvim okolnostima kad su sve sudije albanske nacionalnosti otpuštene iz profesije eksplicitno navede da je postojala diskriminacija (u vezi sa otpuštanjem sudija, videti Izveštaj o stanju ljudskih prava na teritoriji bivše Jugoslavije kojeg je podneo g. Tadeusz Mazowiecki, specijalni izvestilac Komisije za ljudska prava, shodno Rezoluciji Komisije 1992/s-1/1 iz avgusta 1992. godine, A/48/92-S25341). Žalilac je bar naveo u tužbi da je privremeni organ postupio na nezakonit način. U svom prigovoru podnesenom privremenom organu, on je čak osporio odluku o prekidanju svog ugovora sledećim rečima „...*proizilazi da je poslovodni organ privremene mere shvatio kao unošenje strabovlade među radnike, koji, bukvalno, ne mogu ići niti u WC bez posebnog odobrenja poslovodnog organa.*“ Komora smatra da se poslovodni organ naveden gore poziva na upravljanje DP-om za vreme od 1989. do 1999. godine. Pored toga, Sudsko veće Posebne komore shvata značenje privremenih mera pomenutih u tom prigovoru, s datumom od 1. jula 1992. godine, podnesenom Privremenom organu DP „[REDACTED]“, kao privremene mere koje je usvojila Skupština Srbije za koje se, u nekim studijama, tvrdi da predstavljaju nametanje represivnog i diskriminatornog režima koji je imao za posledicu otvorenu diskriminaciju po osnovu nacionalne pripadnosti, proterivanje svih albanskih rukovodilaca s rukovodećih položaja u njihovim preduzećima, ukidanje radničkih saveta i otpuštanje oko 70% radnika albanske nacionalnosti. (Videti „Izveštaj o istraživanju, 20. jun 2002. godine, Međunarodna konferencija o privatizaciji društvenih preduzeća i reformi javnih komunalnih preduzeća na Kosovu“, 27-29. jun 2002. godine, Priština, str. 25-26). Poznato je da je tih godina bilo uobičajeno da rukovodstva društvenih preduzeća navedu različite razloge kako bi opravdala otpuštanje radnika koji su bili Albanci, ali ne i nacionalnu pripadnost kao razlog takvog otpuštanja. U predmetu o kojem je ovde reč, privremeni poslovodni organ DP u to vreme pozvao se na ponašanje radnika, kao što je uzimanje bolovanja bez prethodne najave, svojevolljno napuštanje radnog mesta.

Različiti izvori potvrđuju da su mnogi Albanci bili otpušteni sa svojih radnih mesta u okviru režima koji je bio nametnut na Kosovu od marta 1989. godine i nadalje, do leta 1999. godine, u periodu koji je poznat pod nazivom Miloševićeva era (videti Izveštaj o stanju ljudskih prava na teritoriji bivše Jugoslavije kojeg je podneo g. Tadeusz Mazowiecki, specijalni izvestilac Komisije za ljudska prava, shodno Rezoluciji Komisije 1992/s-1/1 iz avgusta 1992. godine, A/48/92-S25341, para. 153-171, 26. februar 1993. godine; Florian Bieber i Zidas Daskolovski, Razumevanje rata na Kosovu, urednici Florian Bieber i Zidas Daskolovski, 2003. godine, Great Britain MPG Books Ltd, strana 64; Ljudska prava u Jugoslaviji 1998. godine (Beograd, Beogradski centar za ljudska prava, 1999. godine: kršenje ljudskih prava na teritoriji bivše Jugoslavije 1991-1995. godine, Beograd, CLJP, 1997. godine).

Upravljanje zemljom u periodu od 1989. godine do 1999. godine, kao i prateće aktivnosti dominantne grupe u to vreme bile su toliko ozloglašene u psihi i svesti građana Kosova da su postale notorna činjenica, pošto su se razvile u prizmu nesporne činjenice van svakog preispitivanja i osporavanja.

3. Konačna ocena Suda

Mora da bude naglašeno da prvi žalilac srpske nacionalnosti navodi da je bio predmet diskriminacije zbog činjenice da je bio otpušten s posla za vreme rata koji se vodio 1999. godine, a drugi žalilac albanske nacionalnosti takođe navodi da je bio predmet diskriminacije, ali za vreme Miloševićeve ere.

S obzirom na vreme kad su žalioци otpušteni s posla ili su morali da napuste svoje radno mesto u DP; uzimajući u obzir njihovu nacionalnost; imajući na umu da je notorna činjenica da su radnici albanske nacionalnosti bili izloženi diskriminaciji u periodu od 1989. godine do 1999. godine i da isto važi i za radnike srpske nacionalnosti nakon 1999. godine zbog bezbednosnih uslova, Sudsko veće je mišljenja da se mora smatrati da su ti žalioци predočili činjenice na osnovu kojih se može pretpostaviti da je bilo direktne ili indirektne diskriminacije i da bi oni imali pravo na isplatu da nisu bili izloženi diskriminaciji. Sudsko veće smatra da je diskriminacija radnika u društvenim preduzećima u periodu od 1989. godine do 1999. godine notorna činjenica koju žalilac u predmetu o kojem je ovde reč ne treba da dokazuje predočavanjem dodatnih dokaza. S druge strane, diskriminacija radnika srpske nacionalnosti koja proizilazi iz bezbednosnih uslova na Kosovu nakon 1999. godine je još jedna notorna činjenica.

Notorne činjenice su sredstva koja sud može da uzme kao dokazane izvesne činjenice bez izvođenja dokaza. Kad sudija usvoji neku činjenicu kao notornu, ne traži se dokaz takve činjenice, ali je često neophodno pokazati da je ta činjenica notorna, pošto se ne očekuje da je sudija, i upošteno govoreći nadležno lice, upoznato sa svakom notornom činjenicom; uzimanje onog što je notorno za izvesno i dokazano ne zahteva dalje podatke i prema tome, oboje mogu i treba da se uzdrže od bilo kojeg sudskog uviđaja, dokaza, ili formalnosti, koji bi inače bili neophodni. Ovo je zbog toga što su ti uviđaji i formalnosti koje imaju za cilj da sudiji pruže pojašnjenje beskorisne kad je činjenica notorna. Značenje notorne činjenice je obično jednako onom što je javno, ispoljeno, očigledno, poznato; svi ti termini imaju nešto zajedničko, oni označavaju da neka stvar daleko od toga da je tajna, već je verovatno da mnogi mogu lako da budu poznati s njom. Notornost, osim te zajedničke ideje, obuhvata i ideju nespornog dokaza, tako da se uzima da je ono što je notorno dokazano i da služi kao osnova za zaključke i radnje onih koji su na vlasti, posebno sudija. Što god se može lako pokazati i što poznaje dovoljan broj lica kako bi bilo oslobođeno razumne sumnje je notorno u stvarnosti.

Notorne činjenice (odnosno opštepoznate stvari) mogu da budu sudski opažene bez uviđaja; neke druge činjenice (na primer stvari koje mogu lako da budu proverene u standardnom referentnom delu i koje su razumno nesporne) mogu da budu opažene nakon uviđaja. Nakon opažanja suda, nije dozvoljen dokaz o protivnom ([http://law.jrank.org/pages/20942/judicial-notice-\(judicial-cognizance\).html](http://law.jrank.org/pages/20942/judicial-notice-(judicial-cognizance).html)).

Samo s tačke gledišta Zakona protiv diskriminacije, oba žalioца predočila su dokaze za utvrđivanje njihovog radnog odnoa s DP „[REDACTED]“ i predočili potrebne dokumente kako bi pred Posebnom komorom utvrdili činjenice na osnovu kojih se može pretpostaviti da je bilo direktne ili indirektne diskriminacije. Dakle, prema Zakonu protiv diskriminacije 2004/3, na

tuženoj strani je da dokaže da nije bilo kršenja načela jednakog ophođenja; međutim, tužena nije predočila bilo koji dokaz da nije došlo do kršenja načela jednakog ophođenja u smislu člana 8.1 Zakona protiv diskriminacije.

Na osnovu napred navedenih razloga Komora nalazi sledeće:

Usvaja se da žalioци budu uvršteni u spisak zaposlenih koji imaju pravo na isplatu pošto bi bili upisani u registar zaposlenih u preduzeću u vreme privatizacije 2006. godine da nisu bili izloženi diskriminaciji.

Na osnovu napred navedenih razmatranja i u skladu s članom 4.1 (e) i 9 Uredbe UNMIK-a 2008/4 i članom 10.6 (a) Uredbe UNMIK-a 2003/13, kao i članom 67 Administrativnog naređenja UNMIK-a 2008/6 i članom 8 Zakona protiv diskriminacije br. 2004/3, Komora odlučuje kao u izreci ove presude.

III. Troškovi

Tužena je obavezna da pokrije proceduralne troškove prisustvovanja advokata žalilaca ročištima u iznosu od 101 evra za svakog od njih pojedinačno, u ukupnom iznosu od 202 evra (advokatska tarifa od 11. juna 2005. godine, donesena na osnovu Zakona o advokatima, *Službeni list Kosova* 48/79).

IV. Pravna pouka

Žalba na ovu presudu može da bude izjavljena u pisanoj formi Žalbenom veću Posebne komore Vrhovnog suda Kosova za pitanja koja se odnose na Kosovsku povereničku agenciju u roku od trideset (30) dana od prijema presude.

Antoinette Lepeltier - Durel, sudija,
EULEX

Esma Erterzi,
sudija, EULEX

Ilmi Bajrami, sudija

Tobias Lapke, upisničar
